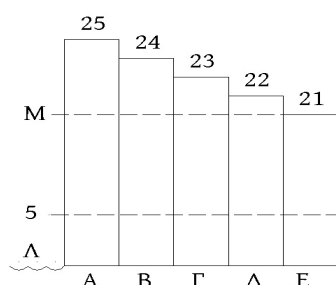

Αρχές Διακυβέρνησης

14. Παραγωγή Γ : Πρόσοδος ή Δημόσια Αξία από τον Νικόδημο

1. Σε αυτό το φύλλο θα εξετάσουμε το πλεόνασμα που παρουσιάζεται σε ορισμένες τοποθεσίες. Πρώτα όμως ας κάνουμε μια σύντομη ανακεφαλαίωση.

Στο προηγούμενο φύλλο 13, εξετάσαμε την παραγωγή σε συνθήκες ελευθερίας: δηλαδή, οι άνθρωποι είναι ελεύθεροι και η γη ελεύθερη ή πολύ φθηνά διαθέσιμη, έτσι που όποιος θέλει μπορεί να πάρει στην κατοχή του δωρεάν ή πολύ φθηνά ένα τεμάχιο. Αυτές οι συνθήκες δεν είναι φανταστικές αλλά απόλυτα ρεαλιστικές. Δεν τις βλέπουμε σε ταινίες ή νουβέλες μόνο για την Άγρια Δύση (όπως η Shane, Silverado κλπ). Τις περιγράφουν αυτόπτες χρονικογράφοι (π.χ. Wakefield, Henry George, και άλλοι), που τις παρατήρησαν από το 1820 περίπου ως το 1875 στις ΗΠΑ και στις Βρετανικές Αποικίες - Καναδά, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία και αλλού.

Δ 1

2. Εδώ στο Δ1 έχουμε μια κοινότητα πλάι σε ποταμό (ή στις εκβολές του) όπου κατασκευάστηκε και ένα λιμάνι.

Οι στήλες αντιπροσωπεύουν ζώνες από, ας πούμε, 30 κτήματα. Χάριν ευκολίας λέμε πως τα κτήματα είναι ισομεγέθη, η εργασία είναι ίδια με ίδια σύνεργα και όλα

παράγουν ίδιο προϊόν, σιτάρι. Τα νούμερα όγκου παραγωγής είναι υποθετικά, αλλά η σχέση τους είναι ρεαλιστική. Η διαφορά στην παραγωγή οφείλεται αφενός στην ευφορία του εδάφους και αφετέρου στη θέση του - πιο κοντά στο νερό και στις διευκολύνσεις του λιμανιού (Λ) και του εμπορικού κέντρου της κοινότητας.

Η διακεκομμένη γραμμή 5 δείχνει την παραγωγή ενός απομονωμένου ατόμου, δίχως τη συνεργασία άλλων, όπως όταν κάποιος έποικος πρωτο-εγκαθίσταται στην περιοχή μόνος ή με την οικογένειά του. Αλλά και τώρα, αν κάποιος για διάφορους λόγους δεν συνεργάζεται με τους άλλους, η παραγωγή του σίγουρα θα μειωθεί πέφτοντας προς το 5.

Το επίπεδο M είναι το ύψος μισθού που περίπου θα ζητήσουν αρτιμελείς, ικανοί εργάτες. Διότι, αφού υπάρχουν εκτάσεις ελεύθερης (ή πολύ φθηνής) γης και εξίσου εύφορης, μπορούν να ξεκινήσουν τη δική τους παραγωγή σε δικό τους κτήμα παραμένοντας κύριοι της εργασίας και του χρόνου τους. Γνωρίζουν πως σε 2-3 χρόνια θα έχουν το ίδιο περίπου μέγεθος παραγωγής, γύρω στα 21. Γιαυτό σε τέτοιες συνθήκες, η προσφορά εργασίας είναι σχεδόν ανύπαρκτη.

Έτσι έχουμε την πρωταρχική διαίρεση του προϊόντος σε μισθούς ή απολαβές και τα πλεονάσματα. Ο μισθός που είναι η φυσική αμοιβή της εργασίας λέγεται και «ιδιωτική αξία» ενώ το πλεόνασμα λέγεται και «δημόσια αξία», επειδή η πρώτη αξία παράγεται από την ιδιωτική εργασία ενώ η δεύτερη από φυσικές δυνάμεις και δημόσιες ή κοινοτικές ενέργειες.

Σε συνθήκες ελευθερίας, το επίπεδο μισθών καθορίζεται από το ολικό προϊόν της οριακής τοποθεσίας (δηλαδή της τοποθεσίας με τη χαμηλότερη απόδοση).

Αν τώρα κάποιος δεν θέλει να εγκατασταθεί μακρύτερα και έχει αρκετά χρήματα για

να αγοράσει μια τοποθεσία κάπου στο κέντρο της κοινότητας, θα πληρώσει μια τιμή που, όπως καταλαβαίνουμε, είναι ευθέως ανάλογη με την παραγωγικότητά της. Έτσι στη ζώνη Α τα κτήματα θα έχουν την υψηλότερη τιμή, στη ζώνη Β κάπως χαμηλότερη και ούτω καθεξής.

Η αξία μιας τοποθεσίας οφείλεται στην παραγωγικότητά της και, σε περιπτώσεις καλλιέργειας, αυτή με τη σειρά της οφείλεται στη θέση και ευφορία της τοποθεσίας.

3. Στο προηγούμενο φύλλο, §7, θέσαμε το ερώτημα: “Πώς δημιουργούνται τα πλεονάσματα στις αποδοτικότερες τοποθεσίες Α, Β, Γ και Δ; Πού οφείλονται;”

Τώρα ας ερευνήσουμε αυτό το θέμα.

Κάθε μέγεθος προϊόντων δημιουργείται από την ανθρώπινη εργασία πάνω στη γη στις συνθήκες ορισμένου τρόπου παραγωγής. Η αύξηση και βελτίωση οφείλεται στην ύπαρξη της κοινωνίας και την ποικιλόμορφη συνεργασία μεταξύ των μελών της. Όπως είδαμε, σε κάθε περίπτωση, αν ένας παραγωγός εργάζεται μεμονωμένα, αποκομμένος από τη συνεργασία της κοινότητας, η παραγωγή του θα μειωνόταν κατά πολύ, προς το χαμηλό επίπεδο 5. Τώρα, αφού η εργασία είναι ίδια παντού, η πλεονασματική διαφορά δεν μπορεί να οφείλεται σε αυτήν. Άρα οφείλεται στην τοποθεσία. Αλλά η τοποθεσία έχει μικρότερη ή μεγαλύτερη απόδοση συχνά χάριν όχι τόσο της εδαφικής ευφορίας όσο της πλεονεκτικής θέσης της. Τέτοια πλεονεκτήματα οφείλονται στην ύπαρξη και ανάπτυξη της κοινότητας ως σύνολο (λιμάνι, διακίνηση αγαθών, κλπ). Το πλεόνασμα παραγωγής στις πλεονεκτικές τοποθεσίες οφείλεται στην ύπαρξη της κοινότητας και στη συνολική κοινωνική δραστηριότητα και ανάπτυξη.

Σε μια γεωργική κοινότητα το πλεόνασμα θα παράγεται αρχικά από την εδαφική ευφορία (ιδιότητες στο συγκεκριμένο κομμάτι γης), αλλά κι εδώ, με την ανάπτυξη της κοινότητας, σύντομα θα μετράει η τοποθεσία καθεαυτή. Αυτό το πλεόνασμα, που εγείρεται είτε από εύφορο έδαφος είτε από ευνοϊκή θέση, ονομάζεται “γεωπρόσοδος” (έγγειος πρόσοδος). Η γεωπρόσοδος οφείλεται εν μέρει στην ίδια τη γη αλλά περισσότερο στην κοινότητα ή στις γενικότερες κοινωνικές συνθήκες – όχι όμως στην εργασία καθεαυτή. Έτσι το πλεόνασμα ή η γεωπρόσοδος είναι η δημόσια αξία.

4. Τώρα γεννιέται μια αξιοπρόσεκτη δυνατότητα. Αφού η γεωπρόσοδος οφείλεται στην κοινωνική ανάπτυξη, στην ύπαρξη και γενικότερη δραστηριότητα της κοινότητας, φαίνεται φυσικό, λογικό και δίκαιο να δίνεται πίσω στην κοινότητα για τις κοινωνικές ανάγκες που συνεχώς εγείρονται. Μέχρι στιγμής δεν κοιτάξαμε αυτή την πλευρά που, όμως, είναι σημαντική. Οποιαδήποτε κοινωνική ανάπτυξη συνεπάγεται ορισμένα έξοδα. Κανάλια και σωληνώσεις για άρδευση, δρόμοι, προκυμαίες, κλπ, έχουν έξοδα – και στην κατασκευή και στη συντήρησή τους. Όταν δεν υπάρχει το πλεόνασμα της γεωπρόσοδος, θα πρέπει όλοι οι παραγωγοί να συνεισφέρουν εξίσου για τα κοινοτικά έξοδα. Όταν όμως παρουσιάζεται πρόσοδος, που είναι η δημόσια αξία και αφού αυτή οφείλεται στην ίδια την κοινωνία, τότε τα κοινοτικά έξοδα μπορούν κάλλιστα να καλύπτονται από την πρόσοδο.

Ας πάρουμε ένα παράδειγμα. Η κοινότητα μαζεύει όλη τη γεωπρόσοδο που είναι, απλουστευμένα, $1+2+3+4=10$. (Η τοποθεσία Ε δεν έχει γεωπρόσοδο!). Ας υποθέσουμε ότι τα απαραίτητα έξοδα συντήρησης και βελτιωτικών έργων είναι μόνο 8. Το υπόλοιπο ποσό 2 μπορεί να φυλαχθεί για μελλοντικές ανάγκες, ή να χρησιμοποιηθεί για πρόσθετα αναπτυξιακά έργα. Αν όμως τα κοινοτικά έξοδα είναι περισσότερα, ας πούμε, 15, τότε ας συνεισφέρουν επιπρόσθετα και οι πέντε από 1. Έτσι κανένας δεν αδικείται και όλοι επωφελούνται. **Έτσι η κοινότητα έχει έσοδα για τις ανάγκες της ενώ κάθε παραγωγός έχει το προϊόν της εργασίας του** – που λέγονται, είπαμε, δημόσια και ιδιωτική αξία.

Έτσι αποδίδεται το προσήκον και επικρατεί δικαιοσύνη.

5. Εδώ περιγράφω όχι μόνο μια απλή αγροτική κοινότητα αλλά και την ανάπτυξή της σε χωριό, κωμόπολη και μεγαλούπολη. Χρησιμοποίησα την αγροτική κοινότητα διότι τα γεγονότα προβάλλουν ανάγλυφα και διότι παρατηρήθηκαν εμπειρικά με αρκετή ακρίβεια στον 19ο αιώνα. Αλλά αυτές οι παρατηρήσεις θα μπορούσαν να έχουν εφαρμογή στην εξέλιξη οποιασδήποτε κοινότητας, όπου οι άνθρωποι είναι ελεύθεροι και τα εδάφη προσφέρονται δωρεάν ή πολύ φθηνά. Σε κάθε στάδιο ανάπτυξης, διεύρυνσης και διαφοροποίησης, η γεωπρόσοδος αυξάνεται.

Οι κλασικοί, όλοι ανεξαιρέτα, από τον Άνταμ Σμίθ ως τον Marshall, το υποδείχνουν αυτό ξεκάθαρα. Ας πάρουμε πάλι τον Μαρξ που το διατυπώνει με μεγάλη σαφήνεια: “Το ύψος της γεωπρόσοδου (και μαζί του η αξία του εδάφους) ανεβαίνει στην εξέλιξη της κοινωνικής ανάπτυξης ως συνέπεια της συνολικής κοινωνικής εργασίας...” (Κεφάλαιο, 3.6.37.). Στο πρώιμό του έργο που έμεινε ως Χειρόγραφο, λέει πάλι: “Η γεωπρόσοδος αυξάνεται με την αύξηση του πληθυσμού... με τη βελτίωση και τον πολλαπλασιασμό των μέσων επικοινωνίας. Κάθε βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών τείνει άμεσα ή έμμεσα να αυξήσει την πραγματική γεωπρόσοδο.” (Εκδ. Αθήνα, Διεθνής Βιβλιοθήκη, 1974).

Ο Α. Κανελλόπουλος, οικονομολόγος και πολιτικός που υπουργοποιήθηκε στη μεταπολιτευτική κυβέρνηση Καραμανλή, γράφει: “Στους λογαριασμούς μας, ξεχνάμε συνήθως τη νέα αυτή πραγματικότητα της γης... Σ’ένα περιορισμένο χώρο στην πόλη [που είναι κεντρική τοποθεσία στη σύνολη παραγωγή] σωρεύεται πλούτος, δύναμη, γνώση, πληροφόρηση και πολιτισμός... Αγοράζοντας χώρο στην πόλη, δεν εξασφαλίζεις απλώς τόπο εγκατάστασης. Αγοράζεις χρόνο, πληροφόρηση, αμεσότητα, σύνολο υπηρεσιών.” (1980, *Η οικονομία Ανάμεσα στο Χθες και στο Αύριο*, Αθήνα, Κάκτος, σελ. 120-4. Δική μου η παρένθεση.)

Η γεωπρόσοδος, λένε οι κλασικοί με πρώτο τον D. Ricardo, συνίσταται στο πλεόνασμα παραγωγής υπεράνω του προϊόντος στη λιγότερο παραγωγική τοποθεσία που εξασφαλίζεται με την ίδια εργασία και ίδιο κεφάλαιο.

Τώρα μπορούμε να ξαναδιατυπώσουμε το νόμο για την αξία της γής: **η αξία μιας τοποθεσίας αντανακλά και οφείλεται στην πρόσοδο ή δημόσια αξία, που είναι το πλεόνασμα της παραγωγής υπεράνω του ολικού προϊόντος στην οριακή τοποθεσία σε χρήση.**

6. Στο 3ο φύλλο αυτής της σειράς, Άγνοια, στο §6, τέταρτη παράγραφο, έγραψα: “Αλλά υπάρχει και ένα τρίτο σύστημα με πολύ μικρή κυβέρνηση, ιδιότυπη φορολογία και δικλείδες ασφαλείας: αυτό είναι όντως φιλελεύθερο και δίνει πραγματική ελευθερία στους πολίτες.”

Μετά, στο 5ο φύλλο *Μερικές Έννοιες*, §9 τέλος, έγραψα: “Το κράτος οφείλει να κάνει τρία πράγματα: Πρώτον, φροντίζει ώστε κάθε πολίτης να απολαμβάνει τα βασικά δικαιώματά του και ελεύθερη πρόσβαση στη γη, και συγχρόνως η γη μαζί με το περιβάλλον να διατηρείται σε άριστη κατάσταση.

Δεύτερον, δεν ξοδεύει περισσότερα από αυτά που δικαιούται να εισπράξει και εισπράττει μόνο το μέρος του εθνικού προϊόντος (δηλαδή το μέρος της αξίας των αγαθών και υπηρεσιών της σύνολης παραγωγής) που είναι η δημόσια αξία και φυσικά οφείλεται στην ύπαρξη της κοινότητας.

Τρίτον, συντηρεί πλήρως όλους τους ανήμπορους που δεν μπορούν να αυτοσυντηρηθούν και δεν έχουν κανένα να τους φροντίσει (=ορφανά, ανάπηρους, τρελούς κλπ).”

Το “τρίτο σύστημα με πολύ μικρότερη κυβέρνηση” είναι εκείνο που θα “εισπράττει μόνο το μέρος του εθνικού προϊόντος... που οφείλεται στην ύπαρξη της κοινότητας.”

Όπως πρέπει τώρα να είναι ευνόητο, η αναφορά τότε ήταν στο πλεόνασμα ή στη δημόσια αξία δηλαδή στη “γεωπρόσοδο” που πολλοί σήμερα ονομάζουν “υπεραξία”, ενώ σαφέστατα δεν είναι “υπέρ-αξία” αλλά πολύ πολύ απλά η αξία της γεωπροσόδου.

7. Η γεωπρόσοδος δημιουργείται, όπως είδαμε ως συνέπεια της σύνολης κοινωνικής εργασίας και ανάπτυξης και όχι από τη μεμονωμένη προσπάθεια του όποιου παραγωγού. Είναι φυσικό, λογικό και δίκαιο, τότε, αυτή η δημόσια αξία να επιστρέφεται σαν εισφορά στο κράτος για τις αναγκαίες δημόσιες δαπάνες. Αυτή η επιστροφή συχνά ονομάζεται φόρος επί των αξιών της γης.

Ο Άνταμ Σμίθ το διατύπωσε στο *Πλούτος των Εθνών* (5.2.2.1.): **“Η γεωπρόσοδος (ground-rent) είναι συνεπώς... το είδος εισοδήματος που καλύτερα θα δεχόταν έναν ειδικό φόρο”**.

Αν οι σοσιαλίζοντες δήθεν μαρξιστές γνώριζαν τα έργα του guru τους θα ήξεραν σίγουρα πως και ο Μαρξ, στο *Διεκδικήσεις του Κομμουνιστικού Κόμματος Γερμανίας*, με το 9ο από τα 17 σημεία, ζητάει: **“Οι γεωπρόσοδοι (ή τα ενοίκια από μισθώσεις γης) θα πληρώνονται στο κράτος ως φόροι”**.

Ας προσέξουμε τι λένε οι κλασικοί! Είναι η πρόσοδος, ή δημόσια αξία, το πλεόνασμα ή το ενοίκιο από μίσθωση γης (όχι το μέρος της παραγωγής, το οποίο οφείλεται καθαρά στην εργασία, ούτε μισθώσεις κτιρίων ή καλλιεργειών) που θα πληρώνεται ως φόρος.

Και αφού η πρόσοδος συντελεί στη δημιουργία της αξίας μιας οποιασδήποτε τοποθεσίας, και αντανakλάται σε αυτή, **θα μπορεί να φορολογείται άμεσα η αξία της γης: οι αξίες τοποθεσιών είναι γνωστές σε όλους τους μεσίτες σε μια οποιαδήποτε περιοχή**.

Θα επανέλθω. Έχουμε αρκετό δρόμο ακόμα ωστόσο κατανοήσουμε πληρέστερα. Υπομονή.

Νικόδημος